

Є.О. Васильєв – студент V курсу Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. кафедри фінансового права України Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого **О.А. Лукашев**

ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАТНИКАМИ ПОДАТКІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ЗАХИСТ

Відповідно до ч.1 ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1]. Право на судовий захист у разі неправомірних дій державних органів є одним з найважливіших прав платника податків, що обумовлюється суб'єктивним складом податкових правовідносин. Однією із сторін податкових правовідносин завжди є податковий орган, що наділений державно-владними повноваженнями, який вказує на необхідну поведінку іншій стороні, а іноді й вживає заходи державного примусу, це зумовлює потребу встановлення гарантій захисту прав платників податків.

Дедалі актуальнішим стає питання не тільки дотримання законності актів, що видаються цими органами, а й удосконалення правового регулювання захисту прав та інтересів підприємств як основної ланки економіки та інших суб'єктів господарювання у разі видання державними та іншими органами актів, що не відповідають чинному законодавству та порушують права і законні інтереси платників податків. Вдосконалення гарантій захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, впровадження відповідних правових механізмів реалізації цих гарантій неодмінно пов'язане з необхідністю підвищення нормативності регулювання економічних відносин [2, с. 2].

Як слушно зазначає В.С. Стефанюк, протиправний або незаконний адміністративний акт вважається ним одним із видів юридичної помилки, яку вчені-юристи розуміють як об'єктивно протиправний, негативний результат, що перешкоджає реалізації прав, свобод та інтересів особи, які охороняються державою [3, с. 29]. Закон України “Про порядок погашення зобов'язань перед бюджетами та державними цільовими фондами” надає можливість платникам податків оскаржувати неправомірні рішення, дії чи бездіяльність контролюючих (податкових) органів в адміністративному (до контролюючого органу) та судовому порядку [4].

У разі, коли платник податків вважає, що контролюючий орган невірно визначив суму податкового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству з питань оподаткування або виходить за межі його компетенції, встановленої законом, він згідно пп. 5.2.2 ст.5 Закону України “Про порядок погашення зобов'язань перед бюджетами та державними цільовими фондами” [4] має право звернутися до контролюючого органу із скаргою про перегляд цього рішення, яка подається у письмовій формі та може супроводжуватися документами, розрахунками та доказами, які платник податків вважає за потрібне надати.

Неподання скарги до контролюючого органу або відхилення останнім скарги платника податків не перешкоджає йому звернутися до суду із позовом про визнання неправомірними рішень, дій або бездіяльності податкового органу. При зверненні платника податків до суду з позовом про визнання недійсним рішення контролюючого органу податкове зобов'язання вважається неузгодженим до розгляду судом справи по суті та прийняття відповідного рішення. Судова форма захисту прав платників податків продовжує бути більш ефективною порівняно з апеляційним адміністративним оскарженням, що може бути пояснено відсутністю в суду будь-яких інших крім процесуальних зв'язків зі сторонами та низкою конституційних та галузевих принципів організації та діяльності правосуддя.

Важлива гарантія захисту прав платників податків передбачена ч.1 ст. 19 Конституції України [1], згідно якої правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством, отже платник податків вправі не виконувати вказівки податкових органів, якщо це прямо не передбачено законодавством. Крім того, ч.2 ст. 19 Конституції України передбачено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1].

До процесуальних гарантій захисту прав платників податків можна віднести ч.2 ст. 71 Кодексу адміністративного судочинства України [5], згідно якої в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову. Отже, КАС України на податковий орган покладається обов'язок по доведенню правомірності його дій.

Крім того, відповідно до п.п. 4.4.1 п. 4.4 ст. 4 Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами і державними цільовими фондами" [4] передбачено, що у разі коли норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення у межах апеляційного узгодження приймається на користь платника податків.

Література

1. Конституция Украины (28 июня 1996г.) Принята на пятой сессии Верховной Рады Украины // Ведомости Верховной Рады Украины. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Беляневич В К Справи про визнання недійсними актів державних та інших органів в практиці арбітражних судів України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2001. – 17 с.

3. Стефанюк В.С. Оскарження правових актів управління один із засобів захисту прав та свобод людини і громадянина // Вісник Верховного суду України. – 2003. – № 2. – С. 29-34.

4. Закон України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами і державними цільовими фондами” 21 грудня 2000 р. № 2181-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 10. – Ст. 44.

5. Кодекс адміністративного судочинства України // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.

Васильєв, Є.О. Питання реалізації платниками податків конституційного права на захист [Текст] / Є.О. Васильєв // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти: зб. тез доп. I Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (8-9 грудня 2006 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2006. – С. 110-113.